

■ Les nouveaux directeurs du Festival d'Avignon 2004 ont choisi Thomas Ostermeier comme artiste associé.

CONTEMPORANI

Thomas OSTERMEIER
la Avignon 2004

Revista *Théâtres* i-a consacrat (în nr. 14 din 2004), câteva pagini, incluzând un interviu și note, regizorului german Thomas Ostermeier, invitat ca artist asociat al Festivalului de la Avignon de către noii directori ai acestuia, Vincent Baudriller și Hortense Archambault. Îl publicăm mai jos, adăugând și că situl oficial al Festivalului îl prezintă astfel pe Ostermeier ca pe un regizor al angajamentului fizic și politic, ale cărui montări pun în valoare de o manieră totală corpul actorului. Fiecare spectacol al său e inspirat de tumultul istoriei individuale sau colective, convocând ansamblul corpului social. Teatrul său direct, frontal și cizelat este prin excelență unul al cotidianului. Între 1990–1991, a fost actor în proiectul lui Einar Schlee, *Faust*, la Școala Superioară de Arte din Berlin. Și-a luat diploma de regizor cu *Cercetare Faust/Artaud*. A fost, de asemenea, actor sub direcția lui Manfred Karge la Weimar și Berliner Ensemble. Între 1996–1999, micul Teatru Baracke, un ansamblu de prefabricate, adăpostit de Deutsches Theater, devine, sub direcția lui, laboratorul unei întregi generații de artiști. La celebra Schaubühne, pe care o conduce în prezent, a încercat să câștige în primul rând un public de neinițiați, obișnuit cu cinematografele și concertele pop. Împărțit între Est și Vest, purtat de curenți contrari, spre glorie, dar și spre refuz, spre mânie, dar și spre reverie, Ostermeier este regizorul german care a reînnoit teatrul ancorat în realitate, teatrul bătrânei Europe pacificate, dar debusolate și divizate.

La Avignon, pe lângă spectacolele sale, despre care va fi vorba în continuare, Ostermeier prezintă anul acesta artiști și companii germane celebre, precum regizorii Frank Castorf (cu *Cocaină* după Pitigrilli) și Christoph Marthaler (cu *Groundings. O variantă a speranței*, producție a Schauspielhaus din Zürich), dramaturgul Rene Pollesch, coregrafa Sasha Waltz (cu *Impromptus*). Obiectivul acestei selecții este, după Ostermeier, acela de „a trezi corpul de animal fantastic al teatrului”. Din articolul revistei *Théâtres*, Ostermeier se detașează ca un artist de o luciditate și de un altruism profesional excepționale.

La 36 de ani, Ostermeier are o siluetă lungă de adolescent deșelat și o figură fals copilăroasă. Obrajii sunt netezi, dar privirea n-are nimic temător ori naiv. De îndată ce vorbește, Thomas Ostermeier frapează prin luciditatea dură a inteligenței sale. Anul acesta participă la stabilirea programului de la Avignon, înfruntă Curtea de onoare cu *Woyzeck* de Büchner, instalează la Teatrul Municipal *Nora* lui Ibsen – care ar fi trebuit să fie prezentată anul trecut, dar n-a putut fi arătată decât la Toulouse – și aduce două spectacole de mai mică amploare, *Melodia preferată* de Franz-Xaver Kröetz, la Capela Saint-Joseph, și *Disco Pigs* de Enda Walsh la Gimnaziul Saint-Joseph. Mai înainte, în 2001 – anul

în care a prezentat la Théâtre National de la Colline *Numele lui Fosse* și *Gier de Sarah Kane* – impunea în Curtea Liceului Saint-Joseph *Moartea lui Danton* de Büchner. În 1999, adusese *Un om egal un om* de Brecht (prezentat la Paris anterior, la Cité Internationale), *Sub centură* a americanului Richard Dresser, *Shopping and fucking* de Mark Ravenhill, ultimele două – imense succese ale teatrului său berlinez, Baracke, extensia tânără a venerabilului Deutsches Theater. Acoperit de glorie și de premii, Ostermeier a trebuit să îl părăsească și să preia, alături de coregrafa Sasha Walz, direcția prestigioasei Schaubühne am Lehniner Platz... O călătorie din Est spre Vest, așa cum au încercat mulți să facă pe vremea Zidului.

Prima vizită în Franța a lui Ostermeier, care tocmai absolvise Școala Superioară de artă dramatică „Ernst Busch” din Berlin, s-a produs în 1996: la Festivalul Théâtre en Mai de Dijon, cu *Necunoscuta* lui Aleksandr Blok. *„Este spectacolul care care m-a dus la Baracke. Ideea acestei mici săli transformabile, de altfel provizorii, amenajată în fața lui Deutsches Theater, a venit de la tinerii actori ai trupei, care vroiau să schimbe lucrurile. Ei văzuseră montarea mea și i-au vorbit directorului Mathias Langhoff care mi-a propus să vin, dar mai întâi am refuzat. De fapt, acolo trebuiau să aibă loc tot felul de activități printre care și turnaje săptămânale de sitcom-uri. Eu îmi doream un loc în care să experimentez și să dezvolt o cercetare asupra metodelor de joc... Un fel de laborator, ca la Moscova în anii '20. La Școala «Ernst Busch», învățământul se inspiră în principal din Meyerhold, prea sistematic opus lui Stanislavski, care, de altfel, afirmase: «Meyerhold este, în acest moment, locul în care aș vrea să ajung într-o bună zi». I-am studiat pe amândoi, modurile lor de a concepe, de a utiliza «lanțul de mișcări»“.*

Ostermeier lansează pe scenă un teatru foarte fizic, la limita brutalității, purtat de o frenezie colerică, o energie conținută cu greu. Tipică generației sale. S-a născut în 1968, tatăl său este militar, și-a petrecut copilăria în Bavaria. Ca și Brecht. Și, la fel ca acesta, s-a îndreptat mai întâi spre Est care, crede el, practica pe atunci un teatru social mai bine și mai mult decât Vestul. *„Vreau să povestesc ceea ce se întâmplă în jurul meu, să arăt mecanismele raporturilor dintre ființe, și nu doar emoțiile. A veni în Est mi se părea de domeniul evidenței. Mă gândeam să devin actor. Pentru mine, de altfel, un regizor era un domn de cincizeci de ani... Din copilărie, mă interesam de această lume, jucam în spectacolele școlii. De ce? Nu știu. Pentru a merge altundeva. Am practicat înainte de a avea ocazia să văd cu adevărat teatru bun. Prima dată când am fost în mod profund și durabil impresionat s-a petrecut mai târziu: era **Claustrofobia** lui Lev Dodin, un spectacol numai în mișcări de ansamblu, care a făcut turnee în Europa, și a venit la MC 93 de Bobigny în 1994. Apoi, o prietenă mi-a povestit că luat concursul la Școala lui Ernst Busch și că va urma cursurile de regie. Nu știam că există așa ceva. La drept vorbind, mă interesează doar acest gen de muncă, scenografia, luminile, costumele, metodele de joc... Actor eu însumi, nu, în cele din urmă. Găsesc această meserie deprimantă. Îți trebuie cu adevărat șansă, altfel te trezești izolat cu tristețea ta într-o trupă, la ordinele unor regizori cu care nu ești de acord“.*

La Școala „Ernst Busch”, condusă de Manfred Karge, Ostermeier lucrează Brecht, Büchner, începe o cercetare asupra lui Faust și Artaud... La Baraca, deși căuta adevărul în Est, montează mai ales contemporani anglo-saxoni. În afară de Max Ravenhill sau Richard Dresser, au fost puși în scenă aici Sarah Kane, Caryl

Churchill, Nicky Silver... descoperiri ale lui Royal Court din Londra, a cărui misiune era să facă cunoscute texte noi, cu priză asupra tarelor sociale, a nevrozelor acestei lumi. „*Exista acest fond de autori care răspundeau aspirațiilor noastre. Nu i-am căutat noi, existau. La noi, dramaturgii erau mai puțin... direcți. Dar când Marius von Mayenburg a scris **Chip de foc**, piesa a intrat în repertoriu, unde se află încă*”. În 1997, Baraca a primit un premiu. Anul următor, Ostermeier a fost declarat cel mai bun tânăr regizor. În 2000, primește Premiul Teatrului European, la Taormina. Între timp, Schaubühne îi este oferit. Tentația e mare, teama cu atât mai mare: „*Când ești ridicat în slăvi, te aștepti ca la prima ocazie să fii doborât. Dar doi ani la Baracke era bine. Încă unul, de acord. Mai mult, însă, riscam o fundătură*”. Ostermeier ar fi putut, probabil, să aștepte ca o altă sală să fie disponibilă. Doar că niciodată n-ar fi vrut, n-ar fi putut lucra într-o arhitectură clasică, cu fotolii de orchestră, balcon, scenă fixă. Or, Schaubühne, clădire albă și modernă, posedă o sală mare teoretic transformabilă. A fost construită pentru Peter Stein, și el „strâmtorat” în micul teatru din Kreuzberg din care, în zece ani, făcuse un model pentru Europa.

În 1981, Stein se instalează în Lehniner Platz, cu dramaturgii și scenografii săi, cu *alter-ego*-ul său, Klaus Michael Grüber. Cu toți actorii săi, printre care Bruno Ganz, Otto Sanders, Jutta Lampe, Udo Samel, Edith Clever... Trupă greu de egalat, care rămâne pe loc când, în 1985, Stein pleacă. Luc Bondy, apoi Andrea Breth preiau direcția teatrului. În 2000, când Ostermeier își face intrarea, se vorbește de el ca despre succesorul lui Stein. Sau ca despre cel care are curajul să-și imagineze că-l poate înlocui. Odată plecat Stein, Schaubühne rămăsese reprezentată de actorii acestuia. Or, de data aceasta, după cincisprezece ani, pleacă și ei. Fie pentru că se simte intimidat de marile nume, fie pentru că nu vrea să calce pe urmele altuia, Ostermeier decide să facă vid, să impună „tinerețea”. „*Am făcut greșeala să publicăm un text polemic, mai degrabă dezagreabil pentru teatrele berlineze. A fost considerat un manifest, ceea ce nu era. Era stângaci, și acum ni se reproșează că nu facem tot ce am scris acolo. Toți știam că totul se schimbă fără încetare, în teatru, ca pretutindeni*”.

Înainte de căderea Zidului, Schaubühne era considerată teatrul burgheziei curioase și sigure de sine. Astăzi, intelectualii din Vest nu-și mai regăsesc locul cu care erau obișnuți să se identifice, familia spirituală. Revin doar atunci când Jutta Lampe ține afișul *Andromacăi*, adaptată și pusă în scenă de Luk Perceval. „*Ei au făcut succesul **Norei** – admite Ostermeier – pentru că piesa lui Ibsen povestește primii pași ai acestor femei, atât de numeroase astăzi, care fac parte tocmai din această burghezie, muncind și trăind singure. Noi am schimbat puțin finalul piesei: Nora (interpretată de Anne Tismer) își ucide soțul... Și, de fapt, **Melodia preferată**, povestea acestui personaj fără vârstă care trăiește doar în compania radioului său, ar putea fi cea a Norei după 20 de ani de închisoare. Două singurătăți înlănțuite. De aceea rolul e jucat de aceeași actriță. Datorită **Norei**, am revenit în grațiile presei și ale spectatorilor. Cât va dura asta? Viața nu e simplă la Schaubühne, trebuie să fac față unei severe concurențe a Estului, cu instituțiile lui mitice: Berliner Ensemble, Deutsches Theater și, mai ales, Volksbühne, unde lucrează Castorf, pe care îl admir enorm, care pentru mine e cel mai important... Totuși, atât cât pot, rămân. Îmi dezvolt echipa de actori, îmi asociez regizori ca Luk Perceval... Orice s-ar întâmpla, chiar dacă știu că în Germania teatrul este încă foarte important, nu am de gând să locuiesc*”.

altundeva decât la Berlin. Dar dacă ar trebui să plec și aş putea alege, atunci ar fi Londra sau Paris“.

Cât despre Avignon 2004, Ostermeier anticipează: „Natural, am acceptat propunerea lui Vincent Baudriller și Hortense Archambault. Cu entuziasm: asta are de-a face cu o anumită pasiune pentru acest oraș. Cu amintirea primei noastre experiențe, cea mai puternică amintire a existenței mele. Cu provocarea pe care o reprezintă Curtea de onoare. Cu fericirea de a putea invita artiști ca Pippo Delbono. Ca Bernard Sobel, de asemenea, de care mă simt apropiat. Cu posibilitatea de a-i cere, în sfârșit, lui Castorf să vină. La Berlin, asta ar fi de negândit. El este în teatrul său, eu în al meu. Nu există legătură posibilă. Munca noastră este fundamental diferită. Castorf este un veritabil artist, un anarhist. Eu sunt mai rațional, **mai puțin german**. Îmi place să iau spectatorul și să-l duc într-o poveste în compania unor personaje. Castorf nu practică acest tip de narațiune. Cred că în Franța publicului îi place să asculte, să înțeleagă vocea autorilor. Munca mea răspunde, poate, acestei nevoi. Dar cine știe dacă, după Avignon, vântul nu va bate ca la Berlin! Sper că nu“.

Traducerea și adaptarea: *Andreea DUMITRU*

Andreea DUMITRU

Scurt istoric al Studioului Baracke

Celebra **Baracke**, o cutie neagră modulară, cu o capacitate de 99 de locuri, a fost deschisă pe 5 decembrie 1996, ca un studio experimental și autonom, sub direcția artistică a lui Thomas Ostermeier, secundat de Jens Hillje ca dramaturg. Pe lângă spectacole, concerte, *happening*-uri, aici urmau să fie organizate și forumuri de discuții lunare despre actualitatea unor formule teatrale ale secolului XX (Brecht, Meyerhold, Artaud, Maeterlinck) ori despre noua dramaturgie internațională (Harrower, Ravenhill, Schipenko, Kane, Mayenburg). Teatrul devenea, dintr-o dată, expresia energiei și a confuziei unei generații. „*Succesul ne-a luat complet prin surprindere, avea să declare ulterior Ostermeier unui reporter de la «Financial Times».* *Intenția noastră era să creăm un loc în care să putem lucra în liniște 4–5 ani, dezvoltând propriul nostru stil bazat pe narațiune și dialog, ludic și aspru. Cei care veneau la Baracke înțelegeau povestea și personajele fără a avea nevoie de alte cunoștințe abstracte de estetică sau filosofie.* „Săptămânile noii dramaturgii“, organizate sub formă de lecturi scenice, au asigurat un repertoriu de circa 6–10 premiere, însumând aproximativ 240 de reprezentații pe stagiune. *Baracke* a devenit centrul nodal al unei rețele europene de comitete de lectură menite să creeze și să producă în regim de parteneriat textele contemporane. Cu Stephen Daldry, pe atunci director al lui Royal Court Theatre din Londra, Ostermeier a menținut o strânsă colaborare. Pe 4 iulie 1999, *Baracke* a fost